

Autizm əl kitabı

BİRGƏ VƏ SAĞLAM
İCTİMAİ BİRLİYİ

Bu vəsait “USAID” və “The Black Sea Trust for Regional Cooperation” qurumlarının maliyyə və təşkilati dəstəyi ilə “Hər Kəs Üçün Bərabər Təhsil Hüquqları” layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır. Vəsaitin məzmununa və burada istifadə olunan fikir və mülahizələrə görə layihəyə dəstək verən qurumlar məsuliyyət daşımır.

AUTİZM ƏL KİTABI

Layihə rəhbəri: Aytən Eynalova
Tərcüməçi və redaktə edən: Aynur Qəribova
Rəssam: İskəndər Məmmədov
Dizayner: Fərid İsrafil

İçindəkilər

Kitab haqqında	5
Autizm Spektr Pozuntusu nədir?	5
Autizm Spektr Pozuntusunun səbəbi nədir?	6
Uşağınızda hansı davranışları gördüyünüz zaman şübhələnməyə əsasınız yaranar və mütəxəssis dəstəyinə ehtiyac duyarsınız?	7
Autizm Spektr Pozuntusunun əlamətləri nələrdir?	8
Autizm Spektr Pozuntusu diaqnozu necə və kimlər tərəfindən qoyulur?	12
Autizm Spektr Pozuntusunun digər xüsusiyyətləri nələrdir?	13
Autizm Spektr Pozuntusunun müalicəsi varmı?	14
Xüsusi təlim	15
Sizi gözləyən çətinliklər və edə biləcəkləriniz	16
Təlimin planlanması	18
Yaşlara görə təlim	19

Kitab haqqında

Uşağınızın qarşılıqlı ünsiyyət və sosiallaşmasının həmyaşdlarından geridə olduğunu, insanlarla göz kontaktı qurmaqda çətinlik çəkdiyini, adını söylədiyinizdə reaksiya vermədiyini, hər hansı bir tərəfə uzun müddət mənasız baxmasını və ya hər hansı bir əşyanı saatlarca incələdiyini, davranışlarının yaşıdlarından fərqləndiyini görürsünüzsə, bu bir valideyn olaraq sizi narahat etməyə başlayır. Əgər uşağınızda bu əlamətlərdən biri və ya bir neçəsi varsa ən yaxın bir zamanda mütəxəssislə görüşməlisiniz.

Unutmayın ki, erkən diaqnoz və xüsusi təlimin dəstəyi ilə autizmlı uşaq cəmiyyətdə azad bir fərd olaraq öz yerini ala bilər. Hər bir autizmlı şəxs fərqli xüsusiyyətlərə sahibdir. Autizm Spektr Pozuntusu əl kitabının əsas məqsədi autizm ilə yaşamağın yaratdığı çətinliklərdə sizlərin yanında olmaq və sizləri düzgün istiqamətləndirməkdir.

Autizm Spektr Pozuntusu nədir?

Autizm Spektr Pozuntusu anadangəlmə və ya uşaqlığın ilk illərində meydana gələn, sosial münasibət sferasında çatışmazlıq və təkrarlanan davranışlarla müşahidə olunan beyindəki nevroloji inkişaf pozuntusudur. Uşağın ətraf mühitlə kifayət qədər sosial münasibət qurmaması, ünsiyyətdə əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf problemləri və təkrarlanan stereotiplər ilə xarakterizə olunur. Autizm Spektr Pozuntusu (ASP) olaraq adlandırılan autizm, əlamətlərinin üzə çıxmasına və dərəcəsinə görə uşaqdan uşağa dəyişir. Autizmin, beynin quruluşu və ya funksionallığına təsir göstərən bəzi sinir sistemi problemlərindən qaynaqlandığı düşünülür. Bu kitabçada bəzən Autizm Spektr Pozuntusu yerinə istifadə asanlıqına görə sadəcə autizm terminindən istifadə olunmuşdur.

Autizm Spektr Pozuntusunun səbəbi nədir?

Bu gün Autizm Spektr Pozuntusuna nəyin səbəb olduğu tam olaraq bilinmir və bu yaranma səbəblərini bir neçə yanaşmanın nümayəndələri öyrənir. Bunlardan biri də genetik yanaşmadır. Ancaq bu yanaşma nümayəndələri məhz hansı genin və yaxud genlərin autizmin yaranmasına səbəb olduğunu tam olaraq müəyyənləşdirə bilməyiblər. Son zamanlarda aparılan tədqiqatlara görə autizmin 7-ci xromosomdakı genlərlə əlaqəsinin olduğu düşünülməkdədir. Bəzi yanaşma nümayəndələri ətraf mühit amillərinin də autizmin yaranmasına təsir göstərə bildiyini düşünürlər. Həm genetik, həm də ətraf mühit amillərinin təsirini öyrənmək üçün hazırda bir çox araşdırmalar aparılır.

Autizmin uşağın böyüdüüyü şəraitdən və ya ailənin maddi, iqtisadi vəziyyəti ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bu səbəbdən də Autizm Spektr Pozuntusuna müxtəlif toplumlarda, coğrafi regionlarda, irqlərdə və ailələrdə rast gəlinməkdədir.

Autizm Spektr Pozuntusu günümüzdə əqli çatışmazlıqdan sonra ən çox rast gəlinən nevroloji pozuntudur. Dünyada hər 54 uşaqdan birinin Autizm Spektr Pozuntusundan təsirləndiyi düşünülür. Ümumiyyətlə dünyada 10 milyondan çox insanın autizmlili olduğu qəbul olunur. Qərb ölkələrində aparılan tədqiqatlara görə autizm riskinin ortaya çıxma ehtimalı hər il 10-17 faiz artmaqdadır. Diaqnoz kriteriyalarının daha da genişləndirilməsi və əksər hallarda ətraf mühit təsirləri əsas səbəb kimi göstəriləsə də bu artımın səbəbi dəqiq olaraq müəyyənləşdirilməmişdir. Elmi tədqiqatların nəticəsinə görə autizmə oğlan uşaqlarında qız uşaqları ilə nisbətdə dörd dəfə daha çox rast gəlinir. Çox sayda, autizmlili övlada sahib ailələrin iştirak etdiyi tədqiqatın nəticəsinə görə əgər ailədə bir autizmlili uşaq varsa növbəti dünyaya gələcək uşağın autizmlili olma riski 8.6%, ailədə iki autizmlili uşaq varsa növbəti uşağın autizmlili doğulma riski isə 35%-ə qədər artmaqdadır.

Uşağınızda hansı davranışları gördüyünüz zaman şübhələnməyə əsasınız yaranar və mütəxəssis dəstəyinə ehtiyac duyarsınız?

Əgər uşağınız:

- başqaları ilə göz kontaktı qurmursa;
- adını söylədiyinizdə baxmırsa;
- deyiləni eşitmirmiş kimi davranırsa, yanından uzaqlaşdığınızı hiss etmir və daha sonra sizi axtarmırsa;
- işarə edərək göstərdiyiniz əşyaya və ya tərəfə baxmırsa;
- sizin üz ifadələrinizə reaksiya vermir, siz güləndə gülmürsə;
- təqlid etmirsə və ya təqlid qabiliyyəti çox zəifdirsə;
- xəyali oyunlar oynamaqda çətinlik çəkirsə;
- gözləri, baxışı bir əşyaya ilişib qalırsa;
- barmağı ilə işarə edib istədiyi şeyi göstərə bilmirsə;
- oyuncaqları məqsədəuyğun şəkildə istifadə edə bilmirsə;
- həmyaşdılarının oynadığı oyunlara maraq göstərmirsə və ya qatılmırsa;
- nitqdə həmyaşdılarından geridə qalırsa və ya düzgün cümlə qurmaqda çətinlik çəkirsə;
- bəzi sözləri təkrar təkrar deyirsə və ya əlaqəsiz danışırsa;
- əşyaları sallamaq, mənasız yerə hoppanmaq və s. kimi qəribə davranışları varsa;
- hər zaman öz bildiyi kimi hərəkət edirsə (ətrafdakıları dinləmədən);
- bəzi əşyaları fırlatmaq, sıraya düzmək kimi qəribə hərəkətlər edirsə;
- gündəlik həyatda baş verən ardıcılıq və rutin dəyişikliklərə həddən artıq reaksiya verirsə, mütəxəssisə müraciət edərək uşağınızın Autizm Spektr Pozuntusu baxımından qiymətləndirilməsini istəməlisiniz.

Autizm Spektr Pozuntusunun əlamətləri nələrdir?

Xarici görünüşlərinə görə digər uşaqlardan fərqlənməyən autizmlı uşaqlar onlardan əsasən davranışlarına görə fərqlənirlər. Autizm iki əsas davranış probleminə özünü göstərir.

1) Sosial qarşılıqlı ünsiyyət və fəaliyyət

- Göz kontaktı qura bilməmək, bədən dilini anlamamaq və ya istifadə etməmək, barmaqla işarə edərək göstərən zaman jest dilini anlamamaq və ya istifadədə yetərsizlik, üz ifadələrində və ya qeyri verbal (sözlü olmayan) ünsiyyətdə sərhədlilik, sosial qarşılıqlı fəaliyyətdə ünsiyyət qurmaq məqsədi ilə istifadə olunan qeyri verbal ünsiyyətdə yetərsizlik.

- Qarşılıqlı ünsiyyətə girmək və davam etdirməkdə çətinlik, maraq və duyğuları ifadə etməkdə çətinlik, sosial ünsiyyətə başlamaqda və ya sosial fəaliyyətə reaksiya verməmək kimi qarşılıqlı sosial – emosional reaksiya verməkdə çətinlik.

- Sosial mühitə uyğun davranmamaq, xəyali oyun oynaya bilməmək, həmyaşıdları ilə münasibət yarada bilməmək, münasibəti davam etdirmək və münasibəti anlamaqda çətinlik.

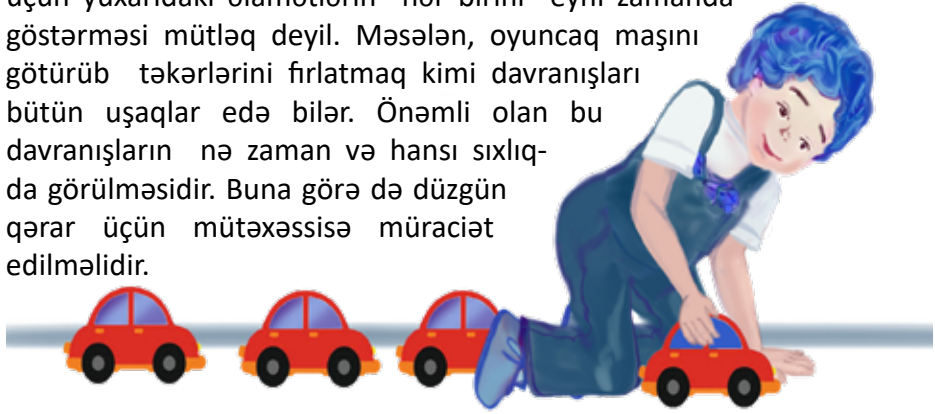

2) Təkrarlanan davranışlar, məhdud maraqlar və ya fəaliyyətlər

- Təkrarlanan motor davranışlar, sözlər və ya əşyaların istifadəsi;
- Hər şeyin olduğu kimi qalması, eynilik üzərində israr etmək, rutinlərə həddən artıq bağlılıq;
- Həddən artıq sabit maraqlara sahib olmaq;
- Müəyyən səs, qoxu, səth kimi hissi stimullara qarşı həddən artıq reaksiya vermək və ya heç bir reaksiya verməmək.

Bir uşağın Autizm Spektr Pozuntusu diaqnozu ala bilməsi üçün yuxarıdakı əlamətlərin hər birini eyni zamanda göstərməsi mütləq deyil. Məsələn, oyuncaq maşını götürüb təkərlərini fırlatmaq kimi davranışları bütün uşaqlar edə bilər. Önəmli olan bu davranışların nə zaman və hansı sıklıqda görülməsidir. Buna görə də düzgün qərar üçün mütəxəssisə müraciət edilməlidir.

Autizm Spektr Pozuntusu diaqnozu necə və kimlər tərəfindən qoyulur?

Autizm Spektr Pozuntusu diaqnozunu yalnız bu sahə üzrə mütəxəssisləşmiş həkimlər qoya bilər. Mütəxəssis uşağı müşahidə edər, inkişaf testləri edər və valideynlərə uşağın inkişafı haqqında suallar verərək diaqnoz qoyar. Uşaqlara 12-ci aydan etibarən diaqnoz qoyula bilər. Erkən yaşda diaqnoz qoyulması təlimə də erkən başlamağa səbəb olur ki, bu da uşağın inkişafında böyük rol oynayır. Autizm Spektr Pozuntusu diaqnozunu psixiatr qoymalıdır. Həmçinin, burada nevroloqların da rolu vardır.

Uşaq psixiatrı

Uşaq psixiatrı uşağın psixi sağlamlığını dəyərləndirən, diaqnoz qoyan və müalicə edən həkimdir. O, uşağı müşahidə edər, valideynlə söhbət aparar, diaqnostik meyarlara əsasən uşağı dəyərləndirər, tibbi müayinə edər və diaqnoz qoyar. Lazım gələrsə, tibbi müalicə və dərman preparatları təklif edər. Dərman preparatları təlimə dəstək vermək, davranış problemlərini nəzarət altına almaq və azalmasına kömək etmək məqsədi ilə verilir. Autizm Spektr Pozuntusunu dərmanla müalicə etmək mümkün deyildir. Psixiatr uşağa diaqnoz qoyduqdan sonra uşağın inkişafını təqib etmək məqsədilə müəyyən aralıqlarla (ildə 1, 2 dəfə olmaqla) uşağı mütəxəssis yanına aparmaq vacibdir.

Uşaq nevroloq və ya nevropatoloq

Uşaq nevroloq nevroloji xəstəlikləri olan pasiyentlərin müayinə, diaqnostikası və müalicəsi ilə məşğul olur. Nevropatoloq isə baş və onurğa beynindən alınmış biopsiya və ya autopsiya materiallarını öyrənərək nevroloji xəstəliklərin diaqnozunun araşdırılması və öyrənilməsi ilə məşğuldur. Autizmlə birgə uşaqda görülmə ehtimalı yüksək olan xəstəliklər olduğu zaman və ya autizm xaricində başqa problemlərin olduğu düşünülərsə, uşaq nevroloq tərəfindən bəzi tibbi müayinə və müalicələr aparıla bilər. Ancaq, bütün autizmlə uşaqların yalnız dördüdə birində bu cür hallar ortaya çıxır. Ona görə də nevroloq və ya nevropatoloqun yanına psixiatr tərəfindən ehtiyac hiss edildiyi zaman gedilməlidir.

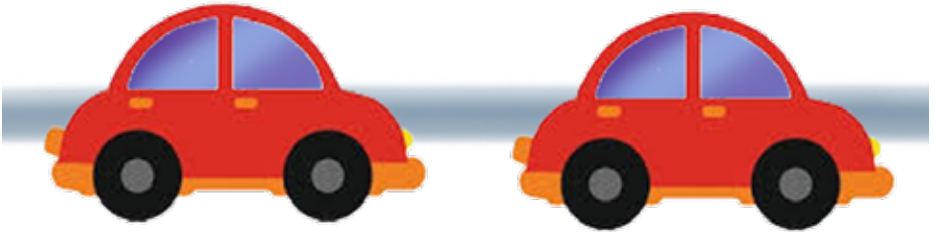
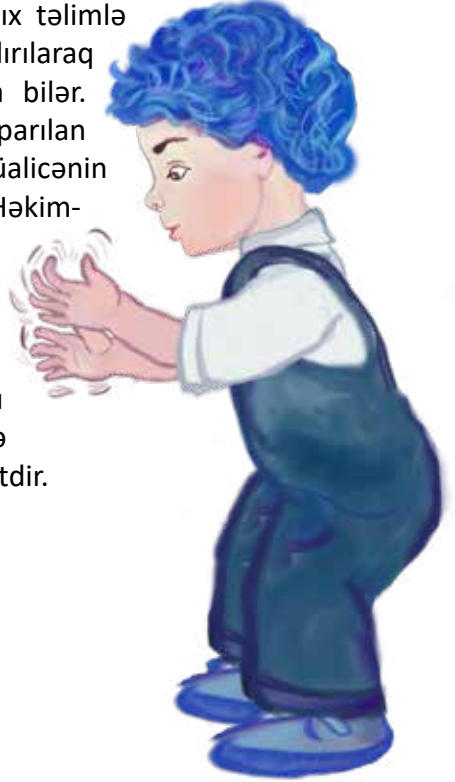
Autizm Spektr Pozuntusunun digər xüsusiyyətləri nələrdir?

Autizm Spektr Pozuntusu əlamətlərinin növləri, dərəcələri, görülmə sıklığı uşaqdan uşağa fərqlənir. Bəzi uşaqlarda bəzi xüsusiyyətlər çox yüngül, bəziləri isə çox ağır ola bilər. Autizm Spektr Pozuntusu ilə əlaqəli əlamətlər erkən yaşlarda özünü göstərməyə başlayır. Əlamətlər sosial ünsiyyət, sosial fəaliyyət və digər sahələrdə şəxsin inkişafının geri qalmasına, çətinlik çəkməsinə səbəb olur. Autizmlili uşaqların bir qismində normal zəka səviyyəsi görüldüyü halda, bir çoxunda müxtəlif dərəcəli öyrənmə çətinliyi və əqli geriliyə rast gəlinir. Bununla yanaşı, bu uşaqların az bir hissəsində (10% də) autizmlə yanaşı istedad, çox güclü yaddaş, musiqi qabiliyyəti və başqa üstün xüsusiyyətlərə rast gəlinir. Autizm Spektr Pozuntusu olan şəxsin dəstəyə nə dərəcədə ehtiyacı olduğu autizmin dərəcəsini müəyyənləşdirir.

Autizm Spektr Pozuntusunun müalicəsi varmı?

Bu gün sahib olduğumuz məlumatlara görə, dərmanlarla Autizm Spektr Pozuntusunun müalicəsi mümkün deyildir. Ancaq, autizmin əlamətləri erkən yaşda başlanan sıx təlimlə azaldıla bilər, yeni bacarıqlar qazandırılaraq davranış problemləri aradan qaldırıla bilər. Autizmin müalicəsi mövzusunda aparılan tədqiqatlar nəticəsində ən yaxşı müalicənin təlim olduğu müəyyən olunmuşdur. Həkimlərin yazdığı dərmanlar da daxil olmaqla digər bütün metodlar (məs, dietalar, hipoterapiya, masaj və s.) uşağın təlimini dəstəkləmək üçün istifadə olunur. Buna görə də hansı metod istifadə olunursa, onunla birgə erkən, sıx və davamlı xüsusi təlim şərtidir.

Xüsusi təlim

Xüsusi təlim, xüsusi təlimə ehtiyacı olan şəxslərin təlim və sosial ehtiyaclarını qarşımaq üçün xüsusi olaraq təlim keçmiş mütəxəssis, müasir təlim proqramları ilə akademik sahədəki ixtisaslaşmalarına əsaslanaraq uyğun mühitdə keçirilən təlimdir. Xüsusi təlim Autizm Spekr Pozuntusu olan hər uşağın özünəməxsus ehtiyaclarına görə keçirilir və uşağın yaşına uyğun bacarıqlar qazanmasını, onun müstəqil, heç kəsə ehtiyacı olmadan yaşamasına dəstək olan davranışlar qazandırmağı hədəfləyir.

Həyatın ilk 5 ili beynin ən sürətli inkişaf göstərdiyi vaxtdır. Yəni, 5 yaşına qədər verilən erkən xüsusi təlim Autizm Spekr Pozuntusu olan uşaqların inkişafı üçün çox önəmlidir.

Erkən yaş dövründə diqanoz qoyulan və xüsusi təlim xidmətləri alan uşaqların yarısından çoxunda sosial əlaqələrin inkişaf etdiyi, ünsiyyət bacarıqlarının artdığı və təkrarlanan davranışların azaldığı müşahidə olunur. Həmçinin, bu uşaqlar təlimlərini digər uşaqlarla birlikdə tipik təlim sistemi içərisində davam etdirə bilər.

Xüsusi təlimin davamlı və fasiləsiz olması çox önəmlidir. Ailələrin də təlimdə iştirakı şərtidir. Ailələr, mütəxəssislər tərəfindən uşağa öyrədilən bacarıqları evdə də öyrətməyə davam etməli və bu mövzuda təlimə dəstək verməlidirlər.

Araşdırmalar nəticəsində valideynlər, bacı – qardaş, nənə - baba və sair kimi ailə üzvlərinin Autizm Spekr Pozuntusu olan uşaqlara necə kömək olacaqları, necə davranacaqları öyrədilən zaman, onların uşaqlara bir çox fərqli bacarıqlar qazandırdıqları müşahidə olunmuşdur.

Təlimin sıxlığı, həftədə ən az 20 saat, normalda 40 saat olmalı və fasiləsiz 1 ildə 12 ay boyunca davam etdirilməlidir.

Bu sıxlıq və davamlılıqda olan təlim ancaq bir komanda tərəfindən verilə bilər. Bu komandada bir mütəxəssisin yönləndirməsi ilə başda valideynlər və qardaş – bacı olmaqla uşağın yaxın çevrəsindəki hər kəs yer alır.

Sizi gözləyən çətinliklər v edə bilcklriniz

Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan övladının varlığını qəbul etmək valid-eynlr üçün uzun, çətin və enili – yoxulu bir müddətdir. Ailədə hər bir kəs bu dvr fərqli yaşaya bilər, bu durumu anlamaq v qbullanmaqda özünəməxsus çətinliklərlə müşahidə oluna bilər.

Övladınızda Autizm Spektr Pozuntusu şübhəsi olduqda mütləq bu mövzuda məlumat əldə edin. Bu zaman, məlumatı doğru, etibarlı mənbələrdən əldə etdiyinizə əmin olun.

Autizm Spektr Pozuntusu olan bir uşağın valideyni olaraq ətrafınızdakıların bu vəziyyəti anlamaları və qəbul etmələri üçün səy göstərmək məcburiyyətində qala bilərsiniz.

Bu vəziyyətdə lazım olarsa Autizm Spektr Pozuntusu diaqnozlu uşağı olan digər valideynlərlə görüşə bilərsiniz. Bu ailələrdə hansı çətinliklərin yaşandığı və onların öhdəsindən necə gəldiyi barəsində məlumat əldə edə bilərsiniz. Həmçinin, psixoloji dəstəyə ehtiyac olarsa psixoloq yanına gedərək bu mövzuda yardım ala bilərsiniz. Bununla da, hiss və duyğularınızı daha rahat ifadə edə bilər və ailəniz, uşağınız və özünüz üçün bundan sonra nə etməli olduğunuz barədə daha doğru qərarlar ala bilərsiniz.

Ailə daxilində yaşananlardan asılı olmayaraq ailə olduğunuzu unutmamalısınız. Ailə üzvlərinin hər birinin rifahının təmin olunması və qorunmasına çalışılmalıdır. Buna görə də özünü, ailənizə və digər övladlarınıza da vaxt ayıraraq daha keyfiyyətli zaman keçirməyə çalışmalısınız.

Təlimin planlanması

Məktəbəqədər yaş (3 -6 yaş arası) dövründəki uşaqların məktəbəqədər təlimi mütləqdir. Uşağın inkişafı və xüsusiyyətləri diqqətə alınaraq məktəbəqədər təlim 1 il müddətində uzadıla bilər.

Digər tərəfdən, bu yaş dövründəki bütün uşaqlar bu təlimdən yararlanmalıdırlar. Yəni, bu yaş dövründəki uşaqların bəziləri xüsusi təlim və reabilitasiya mərkəzlərində və ya xüsusi təlim mərkəzlərində təlim ala bilmirlər.

Zaman itirmədən bu qurum və mərkəzləri araşdırıb, onlardan birinə yaxınlaşaraq və uşağınızın təlimə başlaması lazımdır. Uşağınızın təlim verəcək mərkəzi seçərkən mütəxəssislərin Autizm Spektr Pozuntusu mövzusunda ixtisaslaşmış və təcrübəli olmaları barədə mütləq araşdırma aparılmalıdır.

Mərkəzdə alacağınız təlimlər saat olaraq yetərli olmadığı üçün, qurumun valideyn olaraq sizlərə və lazım gələrsə bacı – qardaşlara da təlim verməsini, uşağınız üçün ev proqramları hazırlamasını və sizin bu proqramları təlimi verən mərkəzlə paralel olaraq mütəxəssislə birlikdə sistemli bir şəkildə aparmağınız tövsiyə olunur.

Yaşlara görə təlim

0 – 3 yaş aralığı

Əgər uşağınızın yaşı 3 dən azdırsa və Autizm Spekr Pozuntusu və ya psixi inkişaf ləngiməsi diaqnozu qoyulubsa uşağınız erkən təlim ala bilər. Bu təlim, uşağın birbaşa təlimi, ailənin məlumatlandırılması və dəstəklənməsi yolu ilə mərkəz, qurum və ehtiyac hiss edilirsə evdə aparıla bilər.

3 – 6 yaş aralığı

Əgər uşağınız 3- 6 yaş aralığındadırsa məktəbəqədər xüsusi təlim ala bilər. Bunun üçün uşaqlar xüsusi təlim verən mərkəzlərə, tipik inkişafı olan uşaqlarla birgə bağçalara gedə bilərlər.

Bəzi autizmlə uşaqlar təlimə daha zəif cavab vermələri səbəbi ilə birinci sinfə getməyə tam hazır olmazlar. Belə uşaqların məktəbəqədər təlim müddəti bir il uzadıla bilər.

6 – 10 yaş aralığı

Əgər uşağınız 6 – 10 yaş aralığındadırsa, inkluziv məktəblərdə və ya tipik inkişafı olan uşaqlarla birlikdə ibtidai təhsil ala bilər. Inkluziv təhsil uşaqların fiziki, psixi, intellektual və digər xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq onların öz həmyaşıdları ilə məktəbdə eyni sinifdə təhsilə cəlb edilməsidir. Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar dərslər prosesində digər həmyaşıdları ilə birgə iştirak etdikdə, onların arasında bir-birinə qarşı anlaşma və hörmət hissi inkişaf edir, həmçinin onların həyata və cəmiyyətə fəal inteqrasiyası təmin edilir. Təlim və təhsilin səviyyəsindən və uşağın performansından asılı olaraq təhsil ev şəraitində də verilə bilər.

10 – 14 yaş aralığı

Əgər uşağınız 10– 14 yaş aralığındadırsa, inkluziv məktəblərdə və ya tipik inkişafı olan uşaqlarla birlikdə orta təhsil ala bilər. Təlim və təhsilin səviyyəsindən və uşağın performansından asılı olaraq təhsil ev şəraitində də verilə bilər.

15 – 23 yaş aralığı

Uşağınız orta məktəbi bitirib, attestat almışdırsa həmyaşdrları ilə birlikdə ümumi, peşə və ya kollec tipli qurumlarda təhsilini davam etdirə bilər. Ancaq, təəssüf ki, çox az sayda uşaq bu tipli qurumlarda təhsilini ala bilər.

23 yaşdan yuxarı

23 yaşından yuxarı autizmlı gənclər üçün peşə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi daha məqsədəuyğundur. Düzgün planlama ilə belə gənclər dərziçilik, aşbazlıq, bərbər və.s. kimi işləri öyrənə bilərlər. Hazırda ölkəmizdə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şəxslər üçün iş yerlərinin açılması sahəsində və ya mövcud müəssisələrdə onların işləyə bilməsi üçün müvafiq şərait yaradılmasına çalışılır. Birgə və Sağlam İctimai Birliyində gənclərin peşə bacarıqlarına sahiblənmə bilməsi və işləməsi üçün kafe-atelye qismində fəaliyyət göstərən “Kashalata Cafe” mövcuddur.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il tarixli 413 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Əlilliyin və sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunun müəyyən olunması meyarlarına dair Əsasnamə”sində “Uşaqların sağlamlıq imkanlarının müəyyən olunması meyarları”na autizm də aid edilmişdir.

Azərbaycanda hər bir uşağa bərabər imkanların yaradılması, təhsil, tibb, istirahət və digər xidmətlərin daha əlçatan olması üçün ciddi islahatlar aparılır. Dövlət tərəfindən xüsusi qayğıya ehtiyacı olan və 16 yaşadək əlilliyi olanlara sosial müavinətlər verilir.

Hər bir uşaq kimi sizin də uşağınızın təlim almaq haqqı vardır. Bu haqqı onun əlindən almayın.

**BİRGƏ VƏ SAĞLAM
İCTİMAİ BİRLİYİ**

Bu vəsaitin hazırlanmasında mənbə qismində Türkiyənin Tohum Autizm Fondunun “Otizm Spektr Bozukluğu Eğitim Kiti: Otizm Spektr Bozukluğu El kitabı”ndan istifadə edilmişdir.

Bütün Hüquqlar Qorunur. Kitabda olan məlumat və materialların hər hansı bir məqsədlə çap edilməsi qadağandır!

Birgə və Sağlam İctimai Birliyinə Autizm və uşağınızla əlaqəli hər mövzuda müraciət edə bilərsiniz.

Əlaqə məlumatları:

+994 55 988 90 49

www.instagram.com/birgevesaglam

www.facebook.com/birge.saglam

[www.youtube.com/birge saglam](https://www.youtube.com/birge_saglam)

Bakı © 2021

www.birgesaglam.az Autizm Portalı: www.autizmportali.az

